

„Jönnek a majmok!” (1920)

RÉSZLET A SZÍNŰBŐL

Tágas szobabelső. Baloldalt palota kőfala, oszlopokkal, kandallóval, arany faligertyatartóval. A nézőtérrel szemben levő fal egy hatalmas méretű parasztház gerendafala, a kemence és a fal közötti függőpolccal és parányi ablakkal. Jobboldalt egy pétérvári padlásszoba omladozó fala. Minden falhoz megfelelő bútorzat tartozik. Jobboldalt alacsony ajtó. Ablakok csak a szemben levő parasztház falán vannak. Az egész építmény ormótlan, természetellenes, az érthetlenségig különös benyomást kelt. A színpadon teljesen sötét van. A színpalak mögül hóvihár süvöltése hallatszik. Balról a karosszékekben alszik a színdarab bolondja. A jobboldali ajtón lehajolva, fújtatva két paraszt nyomakodik be bekecsben és nemezcsizmában. Mögöttük elnyűtt bundában lépked egy ember, fején elformátlanodott szőrnekucsma. A kucsmás ember kezében akatátáska.

KUCSMÁS EMBER: Ide hallgassanak, jóemberek!

Hogy képzelik ezt, más házába csak úgy, kopogtatás nélkül berontani! (Körülnéz, köhécsel.)

Úgy látszik, nincs itt senki. (Előre jön a színpad közepére, és fürkészőn megint körülnéz.) Sehol egy lélek.

2. PARASZT (tanácstalanul): Nem válaszolnak. Hé, szólaljon már meg valaki, ha itt van!

1. PARASZT: Hát, ha nem szólal meg, úgy is jó. (A középső falnál kitapogatja a padot, és maga alá helyezve tartsznyáját, leül.) Ül csak le te is, Sirjajev. (...)

Lev Lunc: „Obezjani idut.” In Uő: „Obezjani idut!” Proza. Dramaturgija. Publicisztika. Perepiszka. Szosztavlenyije, podgotovka tekstva, kommentarii Je. Lemminga. Szentpétervár, Inapressz, 2003.

KUCSMÁS EMBER: Nem értek semmit. Hol vagyok? Mi történik velem? Mi ez az építmény itt? Mik ezek a falak? Palota, kunyhó, padlásszoba? (Arccal a sötét nézőtér felé fordul.) Hát ez meg miféle fekete fal, semmit sem látni. (Néhány lépést tesz a színpadon a nézőtér felé.)

BOLOND: Hé, te ott, kucsmás ember, vigyázz, még bele találsz esni, és összetöröd az orrod.

KUCSMÁS EMBER: Mi van ott? Valami gödör?

BOLOND: Még hogy gödör, az ördögbe is! Egy lépés és röpülsz a zenekari árokba.

KUCSMÁS EMBER: Hogyhogy zenekari árokba? Ne csináljon belőlem bolondot! (Szemügyre veszi.) Magán meg mi ez a maskara? Mi maga – bohóc?

BOLOND: Nem, én a bolond vagyok.

KUCSMÁS EMBER (körültekint): Azt mondja meg inkább, honnan van itt egyáltalán fény? Minden lámpa leoltva, gyertyák sehol.

BOLOND: Hát maga soha nem volt még színházban? Az ott a rivalda, az világít.

KUCSMÁS EMBER: Ez tényleg kattant. Szóval azt mondja, hogy maga itt a bohóc.

BOLOND: Most mondtam magának, hogy én a bolond vagyok.

KUCSMÁS EMBER: A lényeg az, hogy cirkuszban dolgozik.

BOLOND: Értse már meg, hogy nem bohóc vagyok, hanem ennek a színdarabnak a bolondja.

KUCSMÁS EMBER: Miféle színdarabnak?

BOLOND: Hát ennek, amelyikben most is mind a ketten játszunk. „Összezárt sorokban” – ez a címe: forradalmi darab egy felvonásban.

KUCSMÁS EMBER: Mondom, hogy nem stimmel nála valami. (Óvatosan.) Ide hallgasson, megmondja végre, kicsoda maga?

BOLOND: Hát nem elég világosan mondom magának, hogy én ugyanolyan színész vagyok, mint maga. Csak én a bolondot játszom, az a feladatom, hogy szórakoztassam a közönséget.

KUCSMÁS EMBER: Ugyan már, mit nem mond! Életemben nem voltam színész.

BOLOND: Na, elég a hülyéskedésből: maga – színész és kész. A maga neve – Dirjavin.

KUCSMÁS EMBER (*csodálkozva*): Honnan tudja? De hát én becsület istenemre tényleg soha nem voltam színész.

BOLOND: Maga játssza a kucsmás embert, a tökkelütött entellektüel szerepét. (*Nevetés a nézőtérről.*)

KUCSMÁS EMBER (*sértődötten*): De kérem! Ön megfélemezik magáról! (*Megüti fülét a közönség nevetése.*) Ez meg mi? Tisztára mintha egy állat morogna a sötétben.

BOLOND: A közönség nevetett a nézőtéren. És a maga ostobaságán nevetett.

KUCSMÁS EMBER: Tudja mit, a maga helyében most már abbahagynám ezt az idióta szellemeskedést. (*Határozott léptekkel megindul a zenekari árok felé.*) Megyek, megnézem, miféle állat morgása az ott.

BOLOND: Álljon meg, mert baj lesz belőle. Bele fog zuhanni a zenekari árokba.

KUCSMÁS EMBER: Ott egye meg a fene magát a zenekarával együtt. (*Nekiindul és belezuhan a zenekari árokba.*)

BOLOND (*segít neki kikászálódni*): Jól van?

KUCSMÁS EMBER (*zihálva*): Segítsen, kérem, odajutni ahhoz a fotelhez. Én most már tényleg semmit sem értek.

BOLOND: Éppen ezt kellett a darabban bizonyítani. Hogy maga egy tökkelütött.

KUCSMÁS EMBER: Kikérem magamnak!

BOLOND: Na, jól van, jól van, jól van. Nem bánom tovább. Különben sem magáról, hanem a szerepéről beszélek. Maga csak eljátssza. Maga egy színész.

KUCSMÁS EMBER: Bohóc úr... bohóc elvtárs, kérem szépen, tegye meg azt a szívességet, hogy békén hagy. Elfáradtam, minden csontom sajnó. (...)

KUCSMÁS EMBER: Mindenkinél előbb voltam itt, és nem találtam itt senkit, ezt az örültet (*a bolond felé int*) kivéve.

HANG A SZÍNFALAK MÖGÜL: „Közeledik az ellenség, közeledik az ellenség.” (*Kopogtatás az*

ajtón. Néma csend. A kopogtatás dörömböléssé erősödik.)

BOLOND: Tessék.

(*Ajtó kinyílik. Belép egy férfi talpig feketében.*) Bocsnat, de kinn, az udvaron iszonyú hóvihartombol. Utat vesztettünk valahol. Láttuk, hogy itt fény van és meleg. Bemehetnénk?

BOLOND: Jöjjenek csak, ne habozzanak. Mi itt mind utat vesztettünk, úgyhogy szemernyivel sincs több joga itt tartózkodni senkinek, mint maguknak. Kerüljenek beljebb, ne szabadkozzanak.

FÉRFI FEKETÉBEN: De a helyzet az, hogy mi nem vagyunk egyedül.

BOLOND: Hát aztán? Hívjon be mindenkit, aki csak magával van. Lesz itt hely mindenkinek.

FÉRFI FEKETÉBEN: De tartok tőle, hogy a kísérőtársunk feszélyezni fogja önöket.

BOLOND: Feszélyezni, ugyan már! Hát kicsoda ez a maguk kísérőtársa? Csak nem maga az ördög?!

FÉRFI FEKETÉBEN: Rosszabb. Egy halott.

(*A szobában mozgolódás támad.*)

BOLOND: Hogyhogy egy halott? Milyen értelemben?

EMBER FEKETÉBEN: Odakinn egy koporsó áll. Temetni jöttünk a megboldogultat.

BOLOND: Hát ö-ögen... Igaza van, ez a maguk kísérőtársa tényleg nem a legkellemesebb fajtából való. De tudja mit, hagyják a koporsót odakinn, maguk meg kerüljenek beljebb. Hadd tomboljon a hóvihar, neki már nem árt.

EMBER FEKETÉBEN: Ebbe ők nem fognak beleegyezni.

BOLOND: Kicsodák? Sokan vannak?

EMBER FEKETÉBEN: A halott felesége és édesanyja. Nem fognak belemenni, hogy magára hagyják.

BOLOND: Ugyan már! Ostobaság. Női locsogás.

EMBER FEKETÉBEN: Biztosan nem fogják magára hagyni. Idáig sem hagyták magára egyetlen percére sem.

(*Néma csend támad.*)

BOLOND: Hát akkor mit csináljunk? Csak nem akarnak megfagyni a nyílt utcán egy halott miatt. A fenébe is, a mi fajtánk mindenütt megtalálja magát! Elvtársak, tényleg, mitől ijedtek meg annyira? Csak nem csinálunk be egy halottól? Engedjük be őket, elvtársak, ugye beengedjük őket? Istenbizony, ettől csak még vidámabb lesz itt minden, istenbizony.

(*Mozgólódás. Hangok innen-onnan: „Nem, ne engedjük be, szó sem lehet róla!”*.)

BOLOND: Ugyan már, asszonyok. Ilyen, hogy úgy mondjam, heroikus időkben egyszer csak megijedni egy halottól?! Ki hallott már ilyet?! Lépjenek csak be, elvtárs, ne féljenek. És hozzák az útítársukat is!

EMBER FEKETÉBEN: Szégyellem magamat. Látom, hogy mindenki fél.

BOLOND: Rájuk se hederítsen. Még hogy miattuk szégyenkezni!

EMBER FEKETÉBEN: Hát, ahogy gondolja.
(*Kimegy. Visszajön. Ketten feketében a vállukon hozzák a fekete koporsót. Kétfelől a két asszony mély gyászban, leeresztett fátylakkal.*)

EMBER FEKETÉBEN: A koporsót tegyék le ott, a bejáratnál.
(*Nem messze tőle leül a padra. A koporsó két oldalán a két asszony a padlóra telepedik.*)
(...)

HANG: De miért éjszaka temetik, ráadásul ilyen ítéletidőben?

EMBER FEKETÉBEN: Ezt az embert kivégezték. Agyonlőtték, a testét meg azzal a feltétellel adták ki a feleségének, hogy csak éjszaka temetheti el.
(*Csend.*)

UGYANAZ A HANG: De miért lőtték agyon?
(*Az ember feketében nem válaszol.*)

UGYANAZ A HANG: Miért lőtték agyon?

ÖREG HÖLGY FEKETÉBEN: Azért lőtték agyon, mert becsületes ember volt, mert igaz ügyért harcolt, mert annak a zsarnoknak az életére tört, aki most törvénytelenül kormányozza az országot.

FIATALOS HANGÚ HÖLGY FEKETÉBEN: Nem tehetnek róla. Félreértésből végezték ki.

HANG: Melyikük mond igazat? Teljesen mást mondanak.
(*Csend.*)

IDŐS ASSZONYSÁG: Legyetek örökre átkozottak, hóhérok, akik megöltétek őt! Ó, szent vértanú, irigyellek, mert te már a paradicsomban vagy. Bár csak kiontott véred minden cseppje még több szenvedést zúdítana gyilkosaidra!

FIATAL HÖLGY: Ne beszéljen már így! Ne átkozza az ártatlanokat, akik azt sem tudták, mit tesznek. Hiszen őket is félrevezették. Ők nem követtek el bűnt. Ő sem követett el. Félreértés történt.

BORZGALLÉROS HÖLGY (*az ősz hajú hölgynek*): Madame, bocsásson meg, nem tudom a nevét, fogadja együttérzésemet. Az Ön... az Ön... ugye az áldozat édesanyjához van szerencsém... az Ön fia egy szent. Gyűlölöm a gyilkosait.

PERZSAPRÉMES HÖLGY: Marie, psszt!... térj észre!

VALAHONNAN EGY HANG: Éhezünk.

MÁSİK HANG: Fázunk.

HARMADIK HANG: Undorító.

NEGYEDIK HANG: Rosszabb, mint a halál!

BOLOND: Na, kezdődik, mindig ugyanaz a verkli! Most mindjárt az jön, hogy nem lehet krumplit kapni a piacon... és így tovább, megállás nélkül holnap reggelig. (*A közönséghez*) Tessék! Hallják? Na, mit mondtam!
(*A tömeg izgatott lesz, mindenki egyszerre kezd el beszélni, vitatkozni. Szidják a kormányt. A drágaságról beszélnek, politikai rémhírek röpködnek. Nyögések, sóhajtozások. Már mindenki ordít. Fel-felugranak a levegőbe. Mindenki ideges. A tömeg dagad, tekereg, sziszeg, mint teknőben a kenyérszta. A tömeg megfélemedezik minden óvatosságról. A kiáltások megduplázódnak. Azt kutatják, azt keresik, kire zúdíthatnák a haragjukat.*)

KUCSMÁS EMBER (*egy csoport munkásra mutat*): Azt kérdezik, ki a felelős ezért? Hát azok – ott! Miattuk jutottunk idáig, ők ragadták meg a hatalmat. Ránk erőszakolták magukat.

TÖMEG (*félkörbe fogja a munkásokat*): Ezek tehetnek róla... Ők azok... Szemetek... Naplopók... Miattuk jutottunk idáig. Ők vették el tőlünk a kenyeret... a cukrot... a lisztet... a briliánsainkat... a matracainkat... a kalucsninkat... a hózentrágereinket... a krumplit... Minket vízen tartanak, ők meg kaláccsal tömik magukat... meg töltött tésztaival... bifsztekkel, betegre zabálják magukat... kása... pirog... osztriga... vedelik a vodkát. Az eszméletlenségig isszák le magukat. Lopnak... Rabolnak... Lerombolták a templomokat... Elvették a pénzünket... Mitőlünk meg a bútorainkat... Tőlünk meg az írógépünket. Minket kitétek az utcára a lakásunkból. Megölték a gyermekeinket... a férjeinket... az ismerőseinket. Elvették a kerékpáromat. Fél éve nem láttam vajat.

EGY HANG A SZÍNFALAK MÖGÜL: Közeledik az ellenség! Közeledik az ellenség! Már itt áll a határban. Vigyázzatok! Állítsatok őroket!
(*A tömeg elcsendesedik.*)

EGY UJJONGÓ HANG A TÖMEGBŐL: Kezdődik a felszabadításunk... Vége az országlásoknak, vérszopók! Közel már a felszabadulás. Jönnék... már jönnek... és ide fognak érni... és felszabadítanak minket. És újra kalácsot eszünk majd vajjal. Visszaszerezzük a pénzünket. Szabadok leszünk. Az éttermek kinyitnak... Felszabadítanak minket... felszabadítanak...

EGY EMBER: Hazugság... szemenszedett hazugság... (*Felugrik az asztalra.*) Azt mondom maguknak, hogy ez hazugság. Ha-zug-ság.

TÖMEG (*fenygető morajjal közeledik felé*): Vérszopó... Erőszakoskodó fráter... Üsd-vágd!

EGY EMBER: Akkor is hazugság. Hazugság, hogy felszabadítanak minket. Kicsodák ők? Hát talán ismerik őket? Nem ismerik, soha nem is látták őket. Nem is láthatták: a várost ellepte a köd és a hóvihár. Nem emberek ők, hanem fenevadak – majmok. Egy majomhadsereg vett ostrom alá minket. Nem bánom, legyünk mi rablók, haramiák, de akkor is emberek vagyunk, ők meg gyapjas szőrű fenevadak. Hát tőlük várják, hogy megmentik magukat?! De hiszen, ha megjönnek, halomra gyilkolnak, megerőszakolnak, ízekre szagatnak mindenkit. Kit átkoz meg majd, drága hölgyem, amikor a szőrös majomkezek megragadják, és a földre lökik, amikor duzzadt állati szájak rátapadnak hamvas arcocskájára, és a görbe karmok a mellébe mélyednek? És maga, hölgyem, karján a kisgyerekekkel, maga kit fog segítségül hívni, amikor a karmok kitepik újszülöttjének a szemét és a szájába nyomják, arra kényszerítve önt, hogy lenyelje, és amikor majd az éles metszőfogak a mellbimbójába harapnak, hogy magukba szívják anyatejét? Hát ön, szörmebundás úr, akkor majd szépen a saját bőréből készült bőrtárcába teheti el a visszakapott pénzt. Maga meg, dagadt zsidó, a lámpavason lógva üzletelhet az ismerősével. Hallják, hogy üvölt a szél? Ez az ő üvöltésük, az önök megmentőie, akiket annyira várnak, a majomcsorda üvöltése, amelyik mindjárt megszállja a várost.

(*Hallgatnak.*)

HANG A SZÍNFALAK MÖGÜL: Közeledik az ellenség! Egyre közelebb ér. Állatok készenlétben! (*Kintről süvölt a hóvihár.*)

TOMPA HANGOK A TÖMEGBŐL: Nekem van egy testvérem, aki volt náluk. Nekem egy lányom volt, aki elment hozzájuk és nem jött vissza. Nekem megölték a férjemet, mert zsidó volt.

Halálra kínozták az apámat... a fiamat... a fiamat... a fiamat... Megerőszakolták a feleségemet... a feleségemet... a húgomat... a lányomat... a lányomat... az édes lányomat...

EGY EMBER: Nocsak, kezdenek észre térni. Hát akkor ne üvöltsek a képembe, hogy hazudok.

HANGOK A TÖMEGBŐL (*eleinte félnék, majd egyre magabiztosabb hangok*): De hát így is meghalunk... Nincs mit ennünk... Fázunk... És éhezünk. Mit tegyünk? Hol a kiút? Itt is halál vár ránk, ott is. Nem igaz, hogy azok ott fenevadak. A bátyám látta őket – emberek ők is, ugyanolyan emberek, mint mi itt... De ők ölték meg a férjemet... Hazugság... Hogyhogy hazugság? Megerőszakolták a feleségemet... A lányomat... a kislányomat... a kislányomat... Ez hazugság. Nem, ez nem hazugság... Ők hozzák el nekünk a szabadságot. Ők adnak nekünk enni. Fel fognak szabadítani minket. Enni adnak... enni... Meg fognak ölni minket... megölnék minket. Hazugság. Meg fognak ölni... Enni adnak. Garantálják a sajtószabadságot. Enni adnak... enni adnak... A szó-lásszabadságot... Kenyeret adnak...

EGY EMBER: Hát maguk mégiscsak őket várják. Mégsem hisznek nekem. Azt mondják, tőlük majd enni kapnak. Hát jól van, kapják csak meg tőlük a kenyerüket! De hallják? Hallják már? Hallják, hogy betörték a városba és egyenest ide jönnek... jönnek a majmok...

HANG A SZÍNFALAK MÖGÜL: Az ellenség betört a városba! Az ellenség a falaknál van! Fegyverbe! Az ellenség betört a városba! (*Kívülről a szélvihar hatalmas lökéseit hallani.*)

EGY EMBER: Szaladjanak már, fogadják a megmentőiket! Menjenek, hogy megkapják a kenyerüket, a majmok kenyerét. Hallják, már itt is vannak. Jönnék, csak jönnék. Jönnék a majmok.

(*A szél lökései egyre erősödnek.*)

A TÖMEGBEN KITÖR A PÁNIK: Jönnék a majmok! Jönnék a majmok! Mindenki meneküljön! Itt vannak a majmok! Meneküljenek! (*A tömeg rémületében össze-vissza rohangál a színpadon. A szélvihar süvöltése a színfalak mögött tovább erősödik.*)

EGY EMBER: Mitől félnék? Hát nem a megmentőik jönnek? Nem a maguk majmai azok? Jönnék a majmok. Ők hozzák el maguknak a szabadságot. Ők hoznak maguknak kenyeret, hallják – jön a kenyér. Jönnék a majmok.

(A szélvihar süvöltése egyre erősebben hallatszik. A pánik egyre nagyobb. Kiáltás: „Zárják be a kaput!” A tömeg a kapuhoz rohan és bezárja. Mindenki igyekszik elrejtőzni, ahová tud. A földön alszanak a parasztok. A kapunál kétfelől a koporsó két oldalán talpig gyászban ül a két hölgy, nem messze tőlük a padon feketében a férfi. Hang a színpalak mögül: „Az ellenség most tör be a városba. Fegyverbe! Az ellenség betört a városba!” A tömeg rémületében körülvéveszi az embert.)

TÖMEG: Mentsen meg minket. Mentsen meg minket. Jönnek a majmok. Mentsen meg minket tőlük.

EGY EMBER: Most meg azt akarják, hogy mentsem meg magukat? Hát mi kell maguknak? Menjenek, köszöntsék csak a megmentőiket. Kapják meg tőlük a kenyereket.

TÖMEG: Nem kell a kenyerek. Jönnek a fenevadak. Jönnek a majmok. Meg fognak ölni minket. Mentsen meg! Jönnek a majmok!
(A szél utolsó rohamai. Hirtelen minden elcsendesül. Néma csend.)

HANG A SZÍNFALAK MÖGÜL: Az ellenséget visszaverték. De még közel van. Legyetek résen.
(Néma csend. A tömeg zavartan szétszéled és behúzódik a sarkokba.)

BOLOND (miután az általános pánikból ugyanúgy kivette a részét, mint mindenki más, a nézőtér felé fordul): Látták? Tiszta örültek háza. Maguk is szépen becsináltak, mi, amikor ez a vörös itt ordítani kezdett: „Jönnek a majmok!” Hát hol jönnek? (Kifigurázza) Egyáltalán honnan vette ezeket a majmokat? Szép kis előadás, mondhatom. Egy kukkot sem értek az egészségből. Ezek után jobb is, ha bolond maradok. (Halkan) Sűgő, hé, hol a sűgő? Na, tessék! Ez is berezelt. Elhúzott a csirkefogó. Na de ez nem maradhat ennyiben. Tessék, gyönyörködjenek bennük: úgy eltűntek a sarkokban, mintha itt sem lettek volna! Ott ücsörögnek begubózva, lógó orral. Na de drága jó uraim, hagyják már abba a lapulást. Mi van, tényleg annyira betojtak? (A vörös ruhás emberhez) Elvtárs, te meg minek rémisztgeted itt a jónépet? Nem látod, hogy ezek a bumburnyákok istenigazából beijedtek? Uraim, elég volt a rémlátásból, duzzogásból, mulassunk, vigadjunk végre. Találjunk ki valamit. Uraim, ne féljenek már, jöjjenek mulatni! Fialat urak, tanuló ifjúság, hogy nem szégyellik magukat! A kisasszonyok unatkoznak, maguk meg a sarkokban kucorognak. Ne legyenek

már olyan gyávák! A szőrmesapkás úr is jobban tenné, ha a hölgyeket szórakoztatná kicsit. Vöröskatoná elvtársak, tessék, gyűjtsanak rá, ne restelljék. Az énekesnő dalolhatna nekünk valami szívbe markolót. Újságíró elvtárs, mire vár, elő a jegyzetfüzetet, rögzítse gyorsan az élményeit, jó kis tárcanovella lesz belőle. Ifjak, vének, kisasszonyok, hölgyek, ébresztő, hogy az ördög vinné már el magukat! És ti, gyerekek? Hát az anyuka szoknyája kell nektek? Haza akartok menni? Ne féljete, nem jönnek a majmok, de ha jönnek is, az még vidámabb lesz, a majmok tudvalevőleg igen derék népség és nagyon viccesek tudnak lenni. Ó, de még mennyire viccesek! Akarjátok, hogy megmutassam, milyenek a majmok? (Bukfencet hány, ugrádozik, szaltózik, kering, mindenkit elkap, rángat, cibál. Kiborítja a leveses edényt egy nő kezéből, kiragadja az öregember hóna alól a mankóját, gáncsot vet egy kinyalt ficsúrnak. A jelenet egyre élénkebb. A kisfiúk a bolond minden újabb csínytevését harsány nevetéssel fogadják. Kezdenek csatlakozni hozzá. Aztán már a gimnazisták is együtt ugrádoznak, lármáznak vele. A férfiak rágyújtanak, a nők csinosítják magukat. Köznapitémákról beszélgetnek. A fiatal emberek a kisasszonyoknak teszik a szépet, a hölgyek a háztartásról és a piaci árakról beszélgetnek, a kövér burzsujok a sarokban üzérkednek. Mindenki visszatér szokott tevékenységéhez. A színpad közepén a bolond egy sereg gyerekekkel tombol.)

BOLOND: Úgy, úgy! Vidámabban, még vidámabban! Több lelkesedést, mindent bele!
(Valaki rázendít egy vontatott dalra. Másvalaki indulót fütyül. Mindenki beszél, izeg-mozog, nevet.)

BOLOND (mennydörgő hangon): Jönnek a majmok! (Zavarodottság.)

BOLOND (hahotában tör ki): Ha-ha-ha! Hogy bevették! Hogy beijedtek... Ostobák... (A közönség felé) Nézzék az idiótáit! Ha-ha-ha... (Bukfencet hány. A megkönnyebbült tömegeből kitör a harsány nevetés.)

BOLOND: Zene, hangosabban!

(...)

(Váratlanul mennydörgés, villámlás. A díszletek belemegnek. A színpalak mögül döngő hang: „Az ellenség betört a városba. Az ellenség a városban van. Meneküljenek, meneküljenek... Az ellenség itt van... Meneküljenek. Jönnek a majmok.” Mennydörgés, villámlás, pokoli láрма. A színpa-

lak mögül fülsiketítő bömbölés. Kiáltások: „Jönnék a majmok!” Kitér a pánik, még annál is nagyobb, mint előbb. Teljes a kavarodás.) Jönnék a majmok. Jönnék a majmok. Meneküljenek... Segítség... Jönnék a majmok. Nem akarjuk, hogy idejöjjenek... Jönnék a majmok... Jönnék a majmok...

EGY EMBER (az előző jelenetben eltűnt valahová, döngő hangon): Nyugalom. Csak nyugalom. Építsenek barikádot. Visszaverjük őket. Csak nyugalom. Ki akar eléjük menni? Ki akarja fogadni őket? Senki? Ki akar a mancsaik közé kerülni? Senki? Akkor építsenek barikádot. Jönnék a majmok. Mindenki a barikádra. (A tömeg, még mindig nyugtalan, de a pániknak vége. A mennydörgés és a villámlás folytatódik. Meg-megújuló robajuk és a vadállati bömbölés időről-időre a páni félelem rohamait indítják el a tömegben, kiáltások röpködnek: „Jönnék a majmok”, de az ember hangos biztatásai nyomán kezd helyreállni a rend.)

TÖMEG: Építsétek a barikádot... Építsétek a barikádot... Nyugalom... Nyugalom... Mindenki a barikádra... Jönnék a majmok... Meneküljünk... Segítség... Nyugalom... Nyugalom... Nyugalom... Építsétek a barikádot... Mindenki... Együtt... Építsétek a barikádot... Építsétek a barikádot... (Foteleket, padokat, székeket, zongorát cipelnek.) Miből építsük a barikádot? Hol építsük? Nincs miből építeni. Miből építsünk barikádot? Miből?

TÖMEG: Verjétek szét a falakat... Verjétek szét a falakat... Építsetek barikádot... Mindenki. Mindenki. Jönnék a majmok. A majmok itt vannak. Nyugalom. Építsétek a barikádot. Verjétek szét a falakat... Mindenki együtt. Mindenki. Te is... meg te is... Mindenki a barikádra. Jönnék a majmok. Jönnék a majmok... Építsétek a barikádot... (Leemelik a sűgőfülkét is. Megjelenik a sűgő kopasz feje. Mindenki a barikádra. A sűgő is csatlakozik a tömeghez. Mindenki, mindenki... A díszletek leomlanak. Darabokra török őket és a barikádot építik belőlük is. Oszlopok, bútorok, minden, ami megragadható, egyetlen nagy halomba kerül. Már csak

a koporsó marad, a fekete koporsó, két oldalán a gyászoló asszonyokkal.)

TÖMEG: Fogjátok meg a koporsót. Vigyétek a barikádra. A koporsó is. Építsétek a barikádot. (A koporsóhoz ugranak és vinnék, de a gyászoló nők a koporsó két oldalán kétségbeesetten a megboldogultba kapaszkodnak.)

TÖMEG: A koporsót a barikádra! Szedjétek már le azokat az asszonyokat a halotról. Csak a koporsót vigyétek, a halottat dobjátok ki. (A fekete lepelbe csavart halottat kidobják a koporsóból, mire az egyszeriben életre kel és talpra szökken.)

TÖMEG: Életre kelt a halott. A halott életre kelt. Jönnék a majmok. Jönnék a majmok. Csak semmi pánik! Még a halottak is életre kelnek. Halott – tarts velünk te is! Halott – tarts velünk te is! Mindenki a barikádra. Mindenki. Mindenki. Mindenki. (A halott és a két gyászruhás asszony is csatlakoznak a barikádot emelő tömeghez.)

EGY EMBER: A barikádra. Mindenki... egy emberként... (A nézőtéri közönséghez.) Elvtársak, jöjjenek maguk is, tartsanak velünk! Mindenki. Mindenki. Ne féljenek. Fogjunk össze mind a közös ellenség ellen. A fenevadak ellen. Jönnék a majmok. Mindenki fogjon össze ellenük. (A közös ügyért. A nézőtérről a közönség felkapaszkodik a színpadra és csatlakozik a tömeghez.) Ez az! Igen, igen. Mindenki egy emberként. Parasztok, munkások, értelmiségiek, hölgyek és urak. Mindenki a barikádra. Fegyverbe!... Fegyverbe!... Jönnék a majmok.

(Valahonnan puskák, revolverek, szabályák, fejszék, villák, husángok kerülnek elő. Mindenki megragadja, ami keze ügyébe kerül. A színpadon hatalmas barikád emelkedik – deszkákból, bútorokból, ponyvából, koporsóból stb. A tömeg a barikádon feszülten várja az ellenséget. Középen a vörös ruhás ember, kezében vörös zászlóval. Mennydörgés. Villámlás. A színpalack mögött egyre közelebről hallatszik az állati üvöltés, a barikádról kiáltások: „Jönnék a majmok”.)

FORDÍTOTTA SZILÁGYI ÁKOS